

روش‌ها و فنون تدریس در آموزش و پرورش

مؤلف: علی رحیم پور یامچلو

www.ketab.ir

بهار ۱۴۰۰

سرشناسه	رحیم پور یامچلو، علی، ۱۳۷۲ -
عنوان و نام پدیدآور	روش‌ها و فنون تدریس در آموزش و پرورش / مؤلف علی رحیم پور یامچلو.
مشخصات نشر	اردبیل: نشر نایاب، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	۱۹۰ ص
شابک	۷۵۰۰۰۰ ریال 7-232-202-978-622
یادداشت	کتابنامه: ص: [۱۸۱] - ۱۹۰.
موضوع	تدریس
موضوع	Teaching
موضوع	تدریس -- روش‌شناسی
موضوع	Teaching -- Methodology
موضوع	تدریس اثربخش
موضوع	Effective teaching
موضوع	کار گروهی در آموزش و پرورش
موضوع	Group work in education
موضوع	معلم -- روابط با شاگردان
موضوع	Teacher-student relationships
رده بندی کنگره	LB۱۰۲۵۳
رده بندی دیویی	۳۷۱/۱۰۲
شماره کتابشناسی ملی	۷۶۱۳۲۰۰

روش‌ها و فنون تدریس در آموزش و پرورش

مؤلف: علی رحیم پور یامچلو

ناظر فنی: جعفر حسینی فر

طراح و صفحه آرا: مینا معرفت

قطع و تیراژ: وزیری، ۱۰۰۰ نسخه

ISBN: 978-622-202-232-7

قیمت: ۷۵۰۰۰۰ ریال

ناشر: انتشارات نایاب

نوبت و سال چاپ: اول - ۱۴۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۰۲-۲۳۲-۷

صحافی: افق

هرگونه چاپ و تکثیر (اعم از زیراکس، بازنویسی، ضبط کامپیوتری و تهیه CD) از محتویات این اثر بدون اجازه کتبی ناشر ممنوع است و متخلفان به موجب بند ۵ از ماده ۲ قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان و هنرمندان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

کلیه حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است.

تماس با انتشارات: ۰۹۱۴۷۴۱۵۶۶۴ - ۰۴۵۳۳۸۴۲۹۴۱

www.nayabpress.ir

مشاوره جهت نشر: ۰۹۱۴۴۵۵۵۴۶۳

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۴	مدل شماره یک
۵	مدل شماره دو
۵	اثرات کاربرد روش یادگیری مشارکتی
۷	فصل اول: فرایند تدریس و یادگیری
۸	تدریس و یادگیری
۹	یادگیری چیست؟
۱۰	عوامل مؤثر بر یادگیری
۱۴	رابطه کل و جزء
۱۵	تمرین و تکرار
۱۶	پرورش تفکر در فرایند تدریس - یادگیری
۱۹	نقش مدرسه و معلم در پرورش تفکر
۲۰	تحلیلی بر عملکرد مدارس موجود در دنیا
۲۱	روش‌های جدید تدریس
۲۴	محاسن و محدودیت‌های روش مسئله‌ای
۲۵	محاسن و معایب روش واحدها
۲۶	نتیجه‌گیری
۲۷	پیشنهادهای کاربردی
۳۱	فصل دوم: تأثیر الگوهای تدریس بر یادگیری دانش‌آموزان

۳۲		مقدمه
۳۳		زمینه
۳۵		توصیه‌هایی در شیوه‌های تدریس
۴۲		ارتباط تدریس و یادگیری
۴۲		عوامل مؤثر در کیفیت درس
۴۳		ارزشیابی کیفیت تدریس
۴۴		مهارت‌های ارائه درس
۴۹		عوامل مؤثر در پیشرفت تحصیلی
۵۰		الگوی تدریس
۵۸		نتیجه‌گیری
۵۹		فصل سوم: تدریس اثربخش
۶۰		مقدمه
۶۱		تدریس اثربخش
۶۵		یافته‌های پژوهشی
۶۵		در کلاس درس
۶۶		چه چیزهایی یک آموزگار خوب را به وجود می‌آورند؟
۶۷		تسلط داشتن بر مهارت‌های تدریس
۶۸		آیا می‌توان تدریس خوب را آموخت؟
۶۹		آموزگار اندیشمند
۸۱		فصل چهارم: تقسیم‌بندی روش‌های تدریس
۸۲		مقدمه
۸۲		تقسیم‌بندی روش‌های تدریس
۸۵		روش کنفرانس
۸۵		روش شاگرد - استادی
۸۵		روش چند حسی
۸۶		روش حل مسئله
۸۸		روش پروژه‌ای

۸۸	شیوه بازگویی
۸۸	شیوه پرسش و پاسخ
۸۹	شیوه تمرینی
۸۹	شیوه بحثی
۹۰	مواقع و اهداف استفاده از روش بحث گروهی
۹۱	مراحل اجرای روش بحث گروهی
۹۲	محاسن و محدودیت‌های روش بحث گروهی
۹۳	شیوه گردش علمی
۹۳	استفاده از منابع دیداری و شنیداری
۹۳	الگوی کاوشگری به شیوه حقوقی
۹۴	الگوی آموختن کنترل خود
۹۴	الگوی ایفای نقش هدف
۹۵	الگوی پیش سازمان دهنده
۹۶	شیوه سخنرانی
۱۰۰	محاسن و محدودیت‌های روش سخنرانی
۱۰۱	شیوه نمایشی
۱۰۲	محاسن و محدودیت‌های روش نمایشی
۱۰۲	شیوه آزمایشی
۱۰۳	محاسن و محدودیت‌های روش آزمایشی
۱۰۵	فصل پنجم: دیدگاه‌ها و پیامدهای عاطفی درباره مشکلات یادگیری
۱۰۶	مقدمه
۱۰۷	مشکلات
۱۰۸	تعریف و توصیف مشکلات یادگیری
۱۱۱	دانش آموزان سرآمد مبتلا به ناتوانی یادگیری
۱۱۲	علل بالقوه ناتوانی یادگیری
۱۱۳	دیدگاه‌های معلمان
۱۱۴	روش‌های تدریس و برنامه درسی

۱۱۵	شیوع مشکلات یادگیری
۱۱۷	از چه زمانی و از کجا مشکلات یادگیری آغاز می‌شود؟
۱۱۸	عوامل عاطفی در یادگیری
۱۱۹	نشانگان شکست
۱۲۰	عزت نفس
۱۲۲	خودکارآمدی
۱۲۳	خودارزشمندی
۱۲۴	منبع کنترل
۱۲۶	درماندگی آموخته شده
۱۲۷	انگیزش
۱۲۹	استرس و اضطراب
۱۳۰	هدف و روش ارتباط
۱۳۱	هدف از ارتباط معلم و شاگرد در آموزش و پرورش
۱۳۱	چند نمونه از روش‌های ارتباطی
۱۳۲	بررسی فرایند ارتباط
۱۳۳	وظایف الگو از دیدگاه میلر
۱۳۳	عناصر عمده موجود در الگوها
۱۳۳	مهارت در علامت‌گذاری
۱۳۵	موانع ارتباط
۱۳۷	فصل ششم: مهارت‌های فرآیند تدریس
۱۳۸	مهارت‌های فرآیند تدریس
۱۳۹	زمان‌بندی یک کتاب درسی برای ترم، ماه و هفته
۱۴۰	اجزاء طرح درس روزانه
۱۴۴	رهنمودهایی جهت تغییر رفتارهای ناپسند دانش‌آموزان
۱۴۴	رهنمودهایی در زمینه رفتار معلم در کلاس
۱۴۵	طرز برخورد معلمان با چند نوع از رفتارهای نامطلوب دانش‌آموزان
۱۴۶	وظایف والدین در قبال فرزندان در خانه

مقدمه:

پیشرفت علم و گسترش دامنه علوم مختلف ضرورت کسب معلومات بیشتر و بادوام‌تر در زمان کوتاه‌تر را اجتناب‌ناپذیر می‌سازد؛ بنابراین یکی از وظایف متخصصین تعلیم و تربیت شناسایی شیوه‌های مناسب جهت یادگیری سریع‌تر و بهتر دانش‌آموزان و استفاده بهینه یادگیرندگان از زمان محدود آموزش می‌باشد. همچنین یادگیرندگان علاوه بر یادگیری مطالب و معلوماتی که به‌صورت رسمی به آن‌ها تدریس می‌شود، در محیط مدرسه به یادگیری شیوه برقراری ارتباط با دیگران و ادراک دیدگاه‌های آن‌ها می‌پردازند، آزنسون و همکاران (۱۹۹۷) می‌گویند؛ البته بسیار مفید است که فراگیران علاوه بر کسب مهارت‌ها و اطلاعاتی که به صورت رسمی به آن‌ها ارائه می‌شود برای یادگیری و تجربه نمودن روش‌های ارتباط با دیگران و همچنین ایجاد یک دیدگاه مثبت نیز از مدرسه استفاده نمایند. متخصصین تعلیم و تربیت در تلاش برای ارائه روش‌های مناسب و مفید جهت استفاده بهینه از فرصت‌ها و امکانات آموزشی در راستای یادگیری بهتر، عمیق‌تر وسیع‌تر، ضمن مخالفت با تعاریف قبلی تدریس که آن را انتقال معلومات می‌دانستند تدریس را کمک به فراگیر برای تفهیم و درک مطالب می‌دانند. مشارکت دانش‌آموزان در فرایند یادگیری آن قدر مهم است که بعضی از متخصصین تعلیم و تربیت میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های یادگیری را به‌عنوان ملاکی برای ارزیابی معلمان مطرح نموده‌اند. اگر بخواهیم معلم یا کلاس خوب را با یک عبارت معرفی و توصیف کنیم، باید گفت؛ معلمی خوب است که دانش‌آموزان را به کنجکاوی و پرسش بیشتر برانگیزد. (شعاری نژاد، ۱۳۳۶، ص، ۶۸).

بنجامین بلوم نیز پس از مطالعات و تحقیقات گسترده در این زمینه، به این نتیجه رسیده است که میزان مشارکت دانش‌آموزان در کلاس، روشن‌ترین شاخص اثربخشی آموزشی است. (سیف، ۱۳۳۶، ص ۱۱۵) نظریه‌های جدید و پیشرفته یادگیری مشارکتی پژوهش گروهی عنوان می‌دارد که یادگیری وقتی مؤثر است که یادگیرنده نقش اصلی را داشته باشد. معلم باید راهنما و جهت دهنده باشد و تلاش نماید تا به طرق مختلف، دانش‌آموزان را هر چه بیشتر در فعالیت‌های کلاس مشارکت دهد. کلارک می‌گوید؛ آن دسته از معلمانی که با روش غیرمستقیم تدریس می‌کنند نسبت به معلمانی که از این روش استفاده نمی‌کنند، کارایی بیشتری دارند. به این دلیل که دانش‌آموزان در شیوه تدریس غیرمستقیم مشارکت فعال‌تر دارند و معلم کوشش می‌کند تا دانش‌آموزان را به تفکر وا دارد

و آن‌ها را با موقعیت‌های یادگیری درگیر نماید، در حالی که در شیوه تدریس مستقیم، معلم صرفاً مطالب را به دانش‌آموزان عرضه می‌نماید. (فضلی خانی، ۱۳۹۰، ص، ۱۲۱). مشارکت دادن دانش‌آموزان در فرایند یادگیری، تنها منحصر به سؤال کردن از آن‌ها نیست بلکه معلم باید دانش‌آموزان را در همه مراحل تدریس اعم از شروع درس، ارائه درس و خلاصه کردن آن فعالانه شرکت دهد. همچنین معلم باید به طرق مختلف دانش‌آموزان را در مورد نحوه کلاس، چگونگی تدریس و حتی شیوه ارزشیابی، مورد مشورت قرار دهد و به نظرات و پیشنهادات آن‌ها توجه کند زیرا فرصت دادن به دانش‌آموزان برای ارائه نظرات موجب ارضاء نیاز خودنمایی دانش‌آموزان می‌گردد و از بروز بسیاری از ناهنجاری‌های رفتاری پیشگیری می‌نماید. (نجفی، ۱۳۶۳، ص، ۸۷)

روش یادگیری مشارکتی: در بین روش‌های مختلف آموزش و یادگیری که توسط متخصصین پیشنهاد گردیده روش یادگیری مشارکتی که در نیم‌قرن اخیر مطرح شده است، مؤثرتر از سایر روش‌ها به نظر می‌رسد و از حمایت تحقیقاتی بالایی برخوردار است. اسلاوین (۱۹۹۱) یادگیری مشارکتی را به عنوان وسیله‌ای برای تقویت مهارت‌های فکری و ارتقاء سطح یادگیری، جایگزینی برای گروه‌بندی دانش‌آموزان بر اساس توانایی‌هایشان وسیله‌ای برای بهبود روابط دانش‌آموزان نژادهای مختلف و آماده کردن آن‌ها برای ایفاء نقش در فعالیت گروهی یاد می‌کند. منشأ یادگیری مشارکتی، تعریف از مشارکت می‌باشد.

(کاگان، ۱۹۹۰، ص، ۶۵). روش موقعیت مشارکتی را موقعیتی می‌داند که در آن هر فرد تنها در صورتی می‌تواند به هدف برسد که همه افراد به هدفشان برسند و اعتقاد داشت که تعاملات مشارکتی باعث می‌شود مشارکت‌کنندگان تجربه روشنی از علائق مشترک، کوشش‌های مشترک، توزیع یکسان قدرت، اعتماد و صداقت داشته باشند، در حقیقت از نظر او افراد آرنسون و همکاران (۱۹۹۷) با استفاده از تعریف وی در خصوص موقعیت مشارکتی، در تلاش برای ارائه یک الگوی عینی و عملی از یک موقعیت مشارکتی در یادگیری، موفق به ارائه تکنیکی به نام تقسیم موضوع به بخش‌های مختلف شدند. ماهیت این تکنیک به این صورت است که دانش‌آموز را ملزم می‌کند به این‌که با هم کار کنند، یکدیگر را آموزش دهند و برای رسیدن به اهدافشان به همدیگر متکی باشند. مدل ارائه شده، به وسیله آرنسون و دیگران به این صورت است که دانش‌آموزان در گروه‌های ۵ یا ۶ نفر قرار داده می‌شوند و هر دانش‌آموز مسئولیت آموزش یک بخش خاص از درس روزانه به سایر اعضا